

„Tranzicija“ ka nacionalizmu

GREBANJE pretećih poruka „Žabarima“ na automobilima tek proizvedenim u kragujevačkim pogonima Fiata, u javnosti je ne samo naglasilo problematičan položaj najamnih radnika u „tranziciji“, već i ponovo podstaklo preispitivanje odnosa radnika i nacionalizma. Iz medijskih izvještaja možemo samo da zaključimo da, zahvaljujući neprikosnovenom Fiatovom pravu na privatnost, niko van fabrike zapravo nema pojma šta se desilo, čak ni da li se uopšte desilo! Ali se „tumačenja“ nepouzdanih i neproverenih podataka svejedno ređaju kao na pokretnoj traci. Ta „tumačenja“ pokazuju nedostatak i potrebu za mestom radnika kao političkog subjekta.

Štrajkove i proteste radnika u drugoj polovini osamdesetih i njihove parole vezane za bolje uslove rada i proizvodnje, ni savezna ni republička vladajuća partija nisu shvatale kao akt političkog subjekta, već kao socijalno-ekonomski zahtev upućen vlastima. Već tada je bila potpuno instalirana liberalno-kapitlistička ideološka deklarativna podela na socijalno-ekonomsku i građansko-političku sferu, koja pod firmom slobode skriva manipulacije i eksploataciju. Politika savezne vlasti bile su privatna svojina i Evropa, a politika republičke vlasti jačanje nacionalne države i državnog-partijskog vlasništva. U oba slučaja, radnik kao pojam je izgubio mesto u politici.

Danas, kad je na dnevnom redu plaćenje dnevnica ratnim veteranima, u ukupnom iznosu od nekoliko stotina milona evra, ponovo se otvara političko-ekonomska perspektiva i postavlja pitanje prava na upravljanje u privredi. U kojoj formi će dug biti isplaćen i šta raditi sa novcem? Da li će se veterani boriti za pravo da njime upravljaju? Da li mogu da ga usmere u održive oblike rada i preduzetništva, umesto u potrošnju i podsticanje državne pljačke? Da li će postati ekonomsko-politički subjekt i ponovo uspostaviti vezu između politike i ekonomije?

O odnosu radnika i nacionalizma u svoj njegovoj složenosti, u kontekstu političko-ekonomske krize socijalističke Jugoslavije, u kojoj je pojam radnika imao bitno drugačiji sadržaj od ovog današnjeg u kapitalističkoj Srbiji, govorio je Srećko Mihailović na okruglom stolu *Radnici i nacionalizam – uloga radnika u širenju i praktikovanju nacionalizma s kraja osamdesetih i na početku devedesetih godina*, koji smo 27. februara ove godine organizovali u okviru projekta *Imenovati TO ratom*. Pored njegovog uvodnog izlaganja, u ovom broju prenosimo i tekst koji je ratni veteran Ljudevit Kolar napisao za naš bilten oktobra prošle godine. Kolarev tekst daje još jedan uvid u odnos rada i rata drugačiji od ubičajenog, ali nas i poseća kakve posledice proizvodi medijski senzacionalizam. U kontekstu koji samo na prvi pogled izgleda bitno drugačiji od ovog današnjeg u političko-ekonomskoj krizi kapitalističke Srbije. Projektni tim *Imenovati TO ratom*

Od bratstva i jedinstva do nacionalizma - teze -

„Nepopravljiva je činjenica da su se mase nakon raspada komunističkog sistema gotovo svuda u Istočnoj Evropi identifikovale sa nacionalističkom logikom i dobrovoljno sledile njenu često zločinačku politiku sve do u sâm rat. Zašto su to činili, zašto su delali protiv svojih najvitalnijih interesa i slobodno – demokratski!? – odabrali nacionalizam?“
Boris Buden, Mit i logos srpske sudbine, 2009.

Nikolić: (...) Onda je jedno krilo među nama, ne znam da li su bili ubačeni, počelo da viče „hoćemo Slobu“ (...)

Popov: Ti, dakle, ne znaš dve stvari. Ne znaš ko je organizovao kolonu iz Rakovice i očekivao si da će govoriti neko iz Skupštine Jugoslavije, a ne Milošević (...)

Nikolić: Milošević je govor završio rečima „a sada svi na svoje radne zadatke“. Ja sam, međutim, završio zbor. Rekao sam da ćemo ići na svoje zadatke, ali

da ćemo mi kontrolisati rukovodstvo. Mesec dana posle toga Milošević je došao u Rakovicu i potpuno pridobio radnike. To je bilo kao da je bog sišao na zemlju. U javnosti postoji utisak da su radnici izašli da daju podršku nacionalnim idejama. Ljudi su izašli zbog plata, i dobili su plate. „Ko su i sta su radnici?“ Republika, broj 269; 16-30. septembar 2001.

Rezim

Razmrvljeni, fragmentisani i ourizovani radnici SFRJ nisu uspeali da se u prve četiri decenije druge polovine prošlog veka samoidentifikuju kao radnička klasa (tj. da postanu *klasa za sebe*). No, samoidentifikacija im se dogodila krajem veka, pronašli su se u naciji a često i u nacionalizmu. Radničko klasna opcija postojala je samo hipotetičko; ta opcija nije ni teorijski bila izvedena, a kamoli u stvarnosti. Teorijsko-politički, klasna opcija bila je nadigrana famom o radnom narodu, a potom famom o građanima, građanstvu, građanizmu¹. To je radnike i odvelo u ono stanje u kojem su gubili sve², dakle i ono malo što su imali!

¹ Kao što sam prethodno naglasio: „U javnom govoru kasnog socijalizma **društvena struktura** prolazi kroz proces krajnjeg poopštavanja i krajnjeg destrukuiranja. Priča o klasnom karakteru društva nije se uklapala u ideološke sheme socijalističkog koncepta. Otuda je leksička, ideološka i politička kovanica ‘narod’, eventualno ‘radni narod’ postala oficijelna zamenica bilo koje konkretizacije društvene strukture. – Kroz iste procese poopštavanje i destrukuiranja društva prolazi i leksika i javni govor srpskog mladog kapitalizma. Jedino razlika je u tome što je pojam ‘narod’/‘radni narod’ zamenjen pojmom ‘građani’. Kao što smo nalopre svi bili ‘narod’, sada smo svi ‘građani.’“

2 „Nacionalna država je pripremila teren za ulazak *!..!* divljeg kapitalizma - bez otpora. Nacionalizam je tu odigrao ključnu ulogu. Jednostavnije rečeno - dali su ljudima da gluđu nacionalističku kost dok su im oduzimali tvornice, hotele i socijalna prava koja su imali.“ (Boris Buden, 29. 7. 2012. RSE: http://www.slobodnaevropa.org/content/most-rse-kako-je-nacionalizam-proguta-socijalnu-drzavu/24659450.html).

za samoobrazovanje

Riliten

uciteljneznalica.org

drustvena pitanja

uciteljneznalica.org

Srećko Mihailović

Radnici i nacionalizam – uloga radnika u širenju i praktikovanju nacionalizma s kraja osamdesetih i na početku devedesetih godina

uciteljneznalica.org

uciteljneznalica.org

uciteljneznalica.org

uciteljneznalica.org

uciteljneznalica.org

uciteljneznalica.org

uciteljneznalica.org

uciteljneznalica.org

uciteljneznalica.org

Imenovati TO ratom – Centar za kulturnu dekontaminaciju

uciteljneznalica.org

uciteljneznalica.org

uciteljneznalica.org

uciteljneznalica.org

uciteljneznalica.org

uciteljneznalica.org

uciteljneznalica.org

uciteljneznalica.org

uciteljneznalica.org

uciteljneznalica.org

uciteljneznalica.org

uciteljneznalica.org

uciteljneznalica.org

uciteljneznalica.org

uciteljneznalica.org

uciteljneznalica.org

uciteljneznalica.org

uciteljneznalica.org

uciteljneznalica.org

uciteljneznalica.org

uciteljneznalica.org

uciteljneznalica.org

uciteljneznalica.org

uciteljneznalica.org

uciteljneznalica.org

uciteljneznalica.org

uciteljneznalica.org

uciteljneznalica.org

uciteljneznalica.org

uciteljneznalica.org

uciteljneznalica.org

uciteljneznalica.org

uciteljneznalica.org

uciteljneznalica.org

uciteljneznalica.org

uciteljneznalica.org

uciteljneznalica.org

uciteljneznalica.org

uciteljneznalica.org

uciteljneznalica.org

uciteljneznalica.org

uciteljneznalica.org

uciteljneznalica.org

uciteljneznalica.org

uciteljneznalica.org

uciteljneznalica.org

uciteljneznalica.org

uciteljneznalica.org

uciteljneznalica.org

uciteljneznalica.org

uciteljneznalica.org

uciteljneznalica.org

uciteljneznalica.org

uciteljneznalica.org

uciteljneznalica.org

uciteljneznalica.org

uciteljneznalica.org

uciteljneznalica.org

uciteljneznalica.org

uciteljneznalica.org

uciteljneznalica.org

uciteljneznalica.org

uciteljneznalica.org

uciteljneznalica.org

uciteljneznalica.org

uciteljneznalica.org

uciteljneznalica.org

uciteljneznalica.org

uciteljneznalica.org

uciteljneznalica.org

uciteljneznalica.org

uciteljneznalica.org

uciteljneznalica.org

uciteljneznalica.org

uciteljneznalica.org

uciteljneznalica.org

uciteljneznalica.org

uciteljneznalica.org

uciteljneznalica.org

uciteljneznalica.org

uciteljneznalica.org

uciteljneznalica.org

uciteljneznalica.org